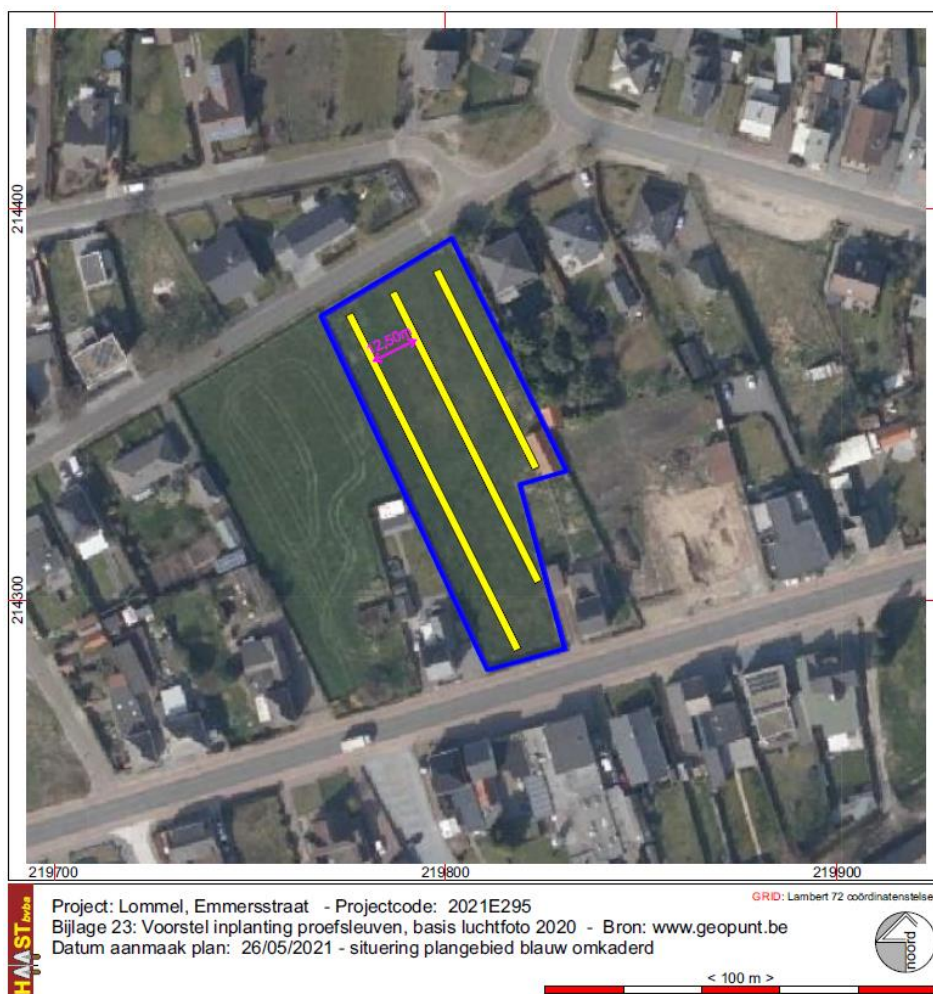

Archeologienota

Lommel, Emmersstraat

Deel II: Programma van Maatregelen

Projectcode: 2021-E-295

HAAST

Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R., (2021), Lommel, Emmersstraat - Leuken, verslag van de resultaten van het bureauonderzoek, HAAST-rapport 2021-27, Bree, D/2021/12654/27

Rik van de Konijnenburg, Grauwe Torenwal 6/00/1 - B-3960 Bree (BE)
Mob. 0496 209 018 - e-mail: rik@konijnenburg.com

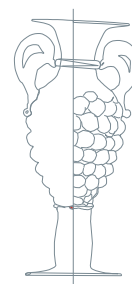
Foto's: HAAST – Rik vd Konijnenburg (tenzij anders vermeld)

Tekeningen: HAAST (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2021/12654/27

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

COVERFOTO: Voorstel van inplanting van de proefsleuven

INHOUD

Programma van maatregelen uitgesteld vooronderzoek

1. Administratieve gegevens
2. Aanleiding van het vooronderzoek
3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem
4. Gemotiveerd advies
5. Lijst van de afbeeldingen

Programma van maatregelen uitgesteld vooronderzoek

1. Administratieve gegevens

Projectcode	2021E295
Actoren	Rik van de Konijnenburg, OE/ERK/Archeoloog/2015/00041
Provincie	Limburg
Gemeente	Lommel
Deelgemeente	Lommel
Site	Emmersstraat
Kadastrale gegevens	Lommel, afd. 5, sectie B, perceel 1003e
Oppervlakte onderzoeksgebied	3468 m ²
Kadastraal percelenplan	Fig. 2
Topografische kaart	Fig. 3
Relevante termen thesauri OE	bureauonderzoek

Bounding Box:

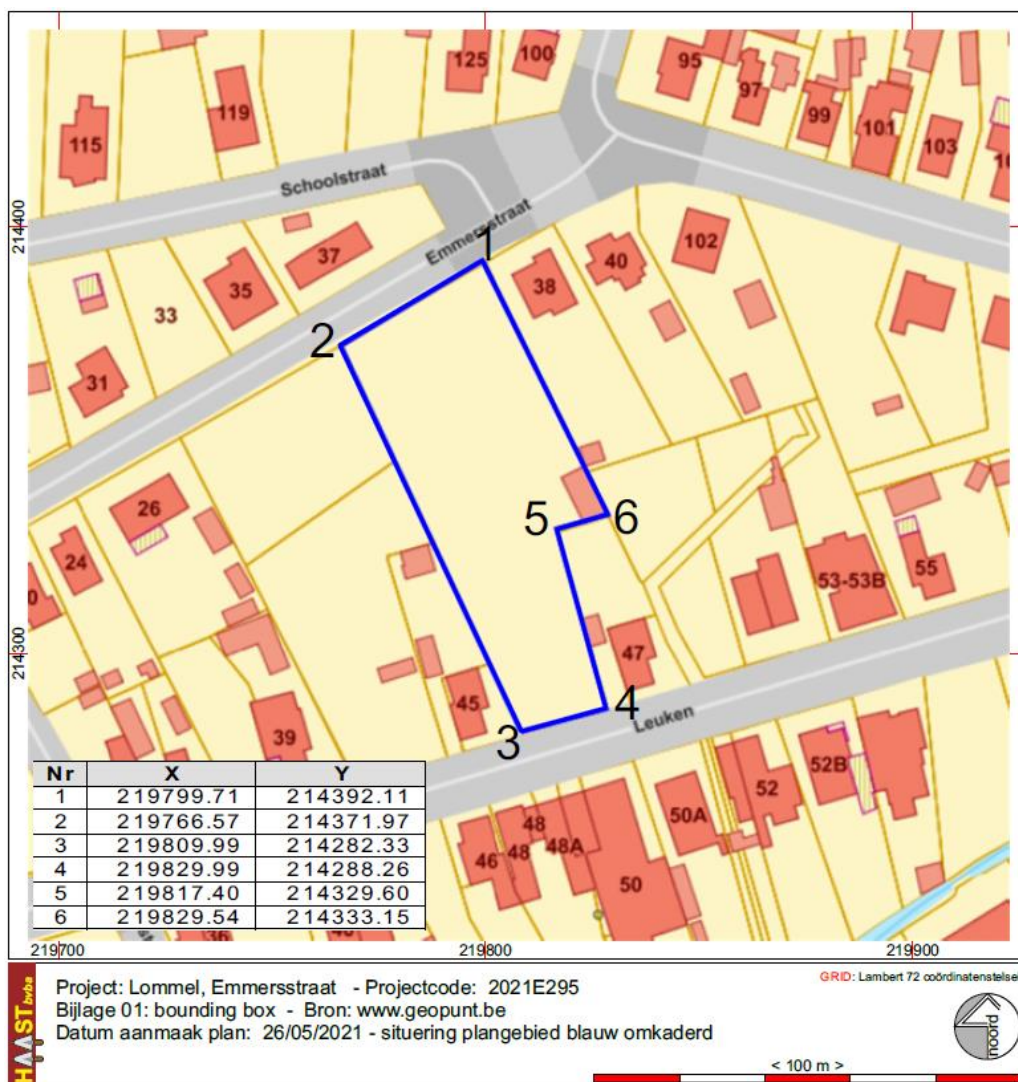

Fig. 1: Bounding Box

Kadastrale ligging: Lommel, 5de afd sectie B, perceel 1003e. De oppervlakte van het projectgebied bedraagt 3468 m²

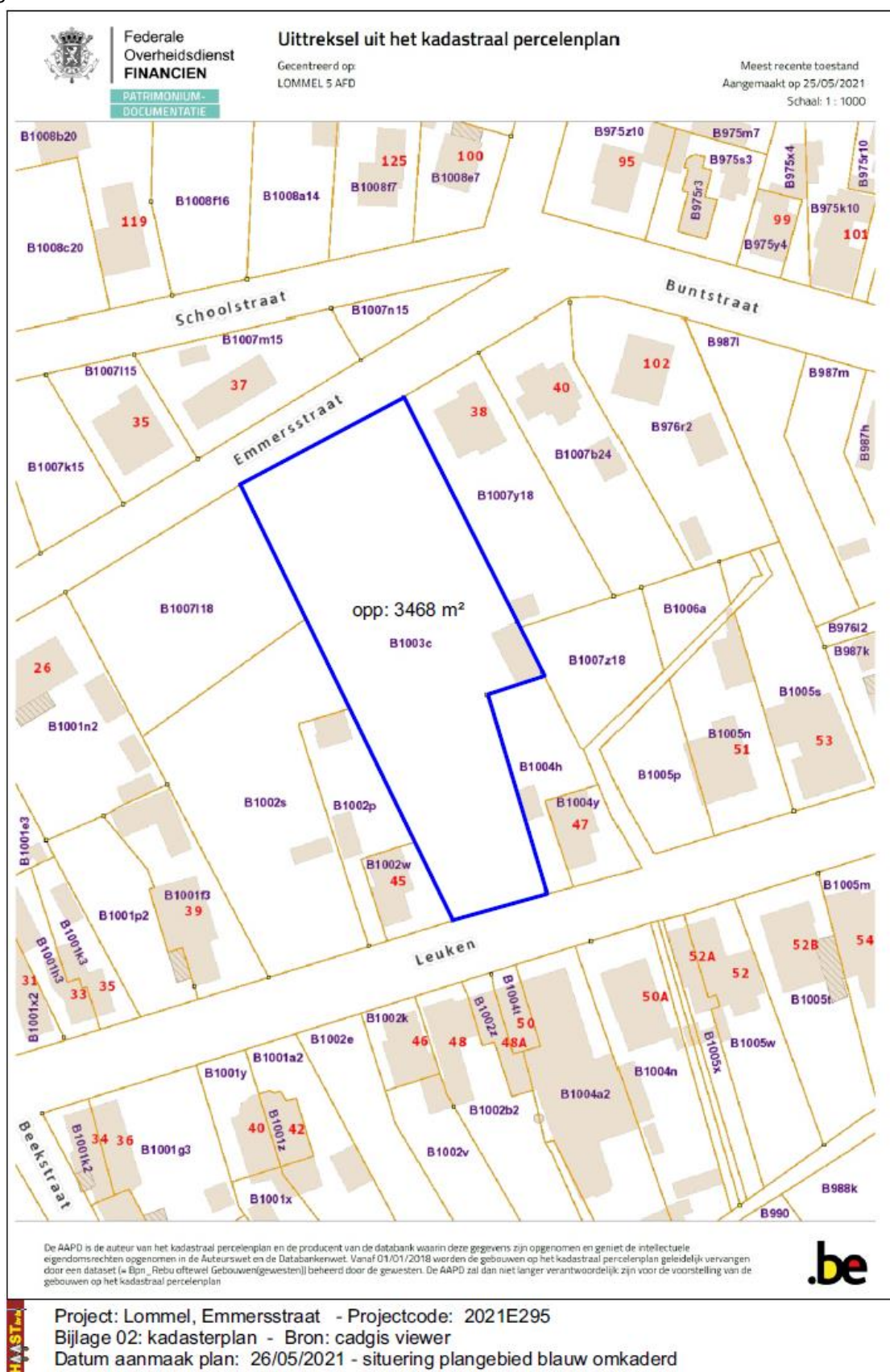

Fig. 2: Situering van het onderzoeksgebied op het kadasterplan, situatie 2021 (cadgis viewer grand public)

2. Aanleiding van het vooronderzoek¹

De eigenaar van perceel Lommel 5B1003e wenst het perceel te verkavelen in 5 bouwloten waarvan 2 loten voor halfopen bebouwing en 1 lot voor een alleenstaande woning aan de Emmerstraat en 2 loten voor halfopen bebouwing aan de straat Leuken. Er hoeven geen wegeniswerken uitgevoerd te worden, noch extra ingrepen voor aanleg van nutsleidingen omdat zowel aan de noord- als aan de zuidzijde de bouwloten grenzen aan een uitgeruste weg, m.n. de Emmersstraat en de straat Leuken.

3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

De bestaande bronnen, historische kaarten en archeologische bronnen, bevatten weinig of geen aanwijzingen betreffende het archeologisch potentieel van het projectgebied zelf. Op basis van die bronnen kan de archeologische verwachting eerder matig tot laag ingeschat worden.

Dit betekent echter niet dat er geen archeologisch potentieel is want van de perioden vóór de 18de eeuw is er geen kaartmateriaal ter beschikking. Het is daarom belangrijk de landschappelijke en bodemkundige kenmerken van het projectgebied en haar directe omgeving te evalueren om een correcte inschatting van het archeologisch potentieel te kunnen maken.

Het terrein is gesitueerd in een natte bodemcontext, drainageklasse e, een permanent natte grond met gemiddelde winter-waterstand tussen 20 en 40 cm onder het maaiveld en zomerwater-stand tussen 80 en 125 cm. Sem-bodems staan gedurende enkele weken onder water, ook wanneer de percelen in bedden liggen. Die natte bodemcontext impliceert dat het gebied in pre- en protohistorische tijden hoogstwaarschijnlijk weinig interessant was als vestigingsplaats voor een kamp of nederzetting. Het gebied ligt in een natte zone en niet in een overgangszone van natte naar droge gronden waardoor er geen sprake is van een gradiëntzone; zones die een hoge verwachting geven naar vondsten uit de steentijd en metaaltijden.

Het archeologisch potentieel per periode:

Wat betreft de steentijd: er zijn geen indicaties in de omgeving die als indicatief kunnen beschouwd worden voor aanwezigheid van sporen uit de steentijd binnen het projectgebied aangezien in de omgeving van het projectgebied geen enkele vondstmelding gedaan werd van sporen en/of artefacten uit de steentijd. Het terrein is landschappelijk gesitueerd in een natte bodem, drainageklasse e. er is geen sprake van een overgangszone van nat naar droog, een zogenaamde gradiëntzone. De dichtsbijgelegen waterlopen zijn de Einderloop en de Leukenloop, maar dit zijn artificieel gegraven ontwateringssloten. Betekent wel dat de omgeving van die sloten waterrijk moet geweest zijn, maar het projectgebied zelf valt buiten de gradiëntzone die aan dit gebied zou gekoppeld kunnen worden, is gesitueerd in een natte bodemcontext waardoor de verwachtingen aan sporen uit de steentijd eerder als laag mogen ingeschat worden.

¹ Plannen van de nieuwbouw werden opgenomen in het verslag van het bureauonderzoek en de bijlagen daarvan

Wat betreft de Metaaltijden, Romeinse Tijd en (vroeg) Middeleeuwen: ook voor deze perioden geldt dat het projectgebied in een natte bodemcontext gesitueerd is, waardoor de verwachting naar het aantreffen van sporensites eerder matig kan ingeschat worden. De kans is groter dat restanten worden aangetroffen die te maken hebben met bewerking van het land zoals sporen van spiekers of een geïsoleerde afvalkuil zoals onder meer het geval was in Oudsbergen, deelgemeente Meeuwen, en Pelt, deelgemeente Overpelt, of, zoals recent ontdekt in Bree, Mussenburgveld waar ook sporen uit de Vroege-IJzertijd werden aangetroffen die eerder te maken hebben met bewerking van het land gedurende de IJzertijd zonder dat er aanwijzingen werden aangetroffen voor een nederzetting². Ook aan de Peerderstraat in Kleine Brogel was de archeologische verwachting laag en toch werden er tal van sporen uit de volle Middeleeuwen aangetroffen die uiteindelijk geleid hebben tot een archeologische opgraving³. Helemaal uitsluiten van sporen uit deze perioden is op basis van dit bureauonderzoek niet mogelijk maar de kans op het aantreffen van sporen of het potentieel op het aantreffen van sporen lijkt eerder matig tot laag te zijn.

Wat betreft de Late Middeleeuwen, Nieuwe Tijd en later zijn er aanwijzingen op alle historische kaarten dat het projectgebied nog deel uitmaakte van een uitgestrekt heide- en/of beemdgebied en weiden. De verwachting naar sporen van bewoning uit die perioden is nagenoeg onbestaande gelet op de gegevens af te leiden van de cartografische bronnen.

De vondstmeldingen in de centraal archeologische inventaris wijzen niet direct op grote verwachtingen wat betreft het projectgebied. Algemeen moet, omwille van de natte bodemcontext rekening gehouden worden met mogelijke sporen van vondsten die specifiek verbonden zijn aan natte contexten. Het gaat dan meestal om geïsoleerde vindplaatsen van geringe omvang, zoals visfinken, eendenkooien, deposities, etc.. Deze vindplaatsen kunnen dateren vanaf het midden neolithicum tot in de postmiddeleeuwse periode.

Het archeologisch potentieel kan derhalve als volgt worden samengevat:

Steentijd: laag

Metaaltijden: matig

Romeinse tijd – vroege middeleeuwen: matig

Volle middeleeuwen en later: laag

Algemeen: matig naar sporen van restanten typisch voor natte contexten.

Het volledige gebied wordt bedreigd tengevolge van bodemingrepen die gepaard zullen gaan met – in de toekomst, na verkaveling van het perceel - de bouw van woningen en buitenaanleg. Ondanks het feit dat de archeologische verwachting matig tot laag is, is het archeologisch potentieel niet volledig uit

² VAN DE KONIJNENBURG, R. en DONDEYNE, S., (2012) Archeologische opgraving site: Overpelt - Ringlaan / Veldstraat / Bleekveldstraat: eindverslag, HAAST-rapport 2012-08, Bree - VAN DE KONIJNENBURG, R. en JANSSEN, J., 2017, Meeuwen-Gruitrode, Hoogstraat/Kruisstraat), Archeologienota na proefsleuvenonderzoek, HAAST-rapport 2017-34, Bree, D/2017/12654/34 (<https://id.erfgoed.net/archeologie/notas/3824>) - DOUCET, A. en VERRIJCKT, J., 2021, Nota Bree – Mussenburgveld: verslag van Resultaten, J. Verrijckt Archeologie en Advies, rapport nr 0599 (<https://id.erfgoed.net/archeologie/notas/18369>)

³ VAN DE KONIJNENBURG, R. en VAN GENECHTEN, B., WIJNEN, J. en JANSSEN, J., 2019, Peer (Kleine Brogel), Peerderstraat 56-62, nota archeologie – verslag van het landschappelijk bodemonderzoek en proefsleuvenonderzoek, HAAST-rapport 2019-11, Bree, D/2019/12654/11 (<https://id.erfgoed.net/archeologie/notas/11942>)

te sluiten. Derhalve, en omdat de kans op het aantreffen van een sporensite het grootst is, wordt over het volledige projectgebied een proefsleuvenonderzoek geadviseerd.

Verstoorde zones:

Binnen het projectgebied kunnen geen ernstige verstoringen vastgesteld worden. Wat precies de indicatie van een mogelijke verstoring, zichtbaar op de luchtfoto uit 2007, betekent kon niet achterhaald worden. Maar, uit de luchtfoto is niet af te leiden dat het een ernstige, bodemopbouwverstorende ingreep is geweest.

Fig. 3: Verstoorte zone op basis van de luchtfoto uit 2007 © geopunt.be

4. Gemotiveerd advies

Randvoorwaarden

Het terrein dient vrij toegankelijk te zijn .

Vraagstelling en Onderzoeksdoelen

Onderzoeksstrategie, onderzoeksmethode & technieken

Onderzoeksmethode:

Proefsleuvenonderzoek

Op basis van een afweging van de verschillende onderzoeksmethodes, opgenomen in het verslag van het bureauonderzoek, toegevoegd aan dit programma van maatregelen, blijkt dat een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem doormiddel van een proefsleuvenonderzoek, de meest efficiënte en aangewezen methode, ook kosten-baten gewijs, om het terrein verder archeologisch te evalueren en te waarderen naar mogelijke kennisvermeerdering met betrekking tot de archeologische kennis omtrent het projectgebied en zijn omgeving.

Het doel van een **proefsleuvenonderzoek** is het evalueren van de archeologische waarde op het gehele terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Dit gebeurt door middel van een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed.

We adviseren om het terrein te onderzoeken doormiddel van proefsleuven van 2 m breed op een onderlinge afstand van 12,50 m, noordwest – zuidoost georiënteerd. Door deze oriëntatie volgen de proefsleuven het licht van zuidwest naar noordoost dalend reliëf, haaks op de Emmersstraat. Ook naar uitvoering is deze oriëntatie het meest aangewezen gelet op de vorm van het terrein.

Het proefsleuvenonderzoek met ingreep in de bodem dient uit te worden gevoerd als een standaard proefsleuvenonderzoek. 2 m brede proefsleuven geven het beste resultaat om de verstoringen vast te stellen, af te bakenen en te determineren.

Door ze in te plannen op een onderlinge afstand van 12,50 m wordt meteen gebiedsdekkend gewerkt en kan gemakkelijk 10% van het terrein onderzocht worden zoals bepaald in de Code van goede Praktijk v4.0. Aanvullend, om minimaal 12,50% van het terrein te onderzoeken, worden kijkvensters of volgvensters aangelegd. De kijk- en/of volgvensters worden aangelegd om een beter inzicht te krijgen in de onderlinge samenhang van sporen, indien er aangetroffen worden, om een duidelijke afbakening te kunnen maken voor een eventueel vervolgonderzoek indien toch waardevolle sporen zouden aangetroffen worden of om de schijnbare afwezigheid van sporen te verifiëren.

De zijden van de kijkvensters meten maximaal de afstand tussen twee sleuven. Met de kijkvensters of dwarssleuven kan een dekkingspercentage van 12,50% bereikt worden, wat wenselijk is voor degelijke uitspraken over het geheel van het terrein. Indien hiervan wordt afgeweken, wordt dit beargumenteerd. Voor de uitvoering van dit onderzoek worden de vereisten gesteld in de Code van de Goede Praktijk v4.0 gevolgd. Indien er wordt van afgeweken, wordt dit eveneens beargumenteerd. Tijdens het proefsleuvenonderzoek dient de nodige aandacht te gaan naar de bodemopbouw in het plangebied.

De volgende onderzoeksvragen moeten met dit onderzoek minimaal beantwoord worden:

- *Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?*
- *Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?*
- *Zijn er tekenen van erosie?*
- *In hoeverre is de bodemopbouw intact?*
- *Is er sprake van een of meerdere begraven bodems?*
- *Zijn er sporen of structuren aanwezig?*
- *Zijn er aanwijzingen voor vondsten typisch voor natte bodemcontexten?*
- *Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?*
- *Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?*
- *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*
- *Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*
- *Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?*
- *Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?*
- *Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?*
- *Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?*
- *Komt het projectgebied in aanmerking voor een eventuele archeologische opgraving voorafgaand aan de werken? Wat is de verwachte sporendensiteit?*
- *Welke onderzoeksvragen en aandachtspunten kunnen geformuleerd worden na uitvoering van een prospectie met ingreep in de bodem in functie van een eventueel vervolgonderzoek?*

Het onderzoeksdoel is bereikt wanneer op basis van het vooronderzoek met ingreep in de bodem een voldoende gefundeerde uitspraak kan worden gedaan over de aard, omvang en behoudenswaardigheid van de archeologische waarden in het plangebied en wanneer een eenduidig advies kan worden gegeven voor vrijgave van het terrein, een opgraving of behoud in situ. Om te bepalen of het onderzoeksdoel is bereikt, gebruikt de erkende archeoloog de volgende criteria:

Oppervlaktecriterium : Aangezien het principe van het voorgestelde proefsleuvenonderzoek gebaseerd is op een statistische manier van werken is het van belang dat een voldoende ruime dekking wordt verkregen. Bovendien is het van belang dat de spreiding van de sleuven over het hele terrein gewaarborgd wordt zodat uitspraken kunnen worden gedaan over het hele terrein.

Inhoudelijke evaluatie : De erkende archeoloog moet eventueel aanwezige archeologische waarden voldoende onderzoeken zodat uitspraken kunnen worden gedaan over onder meer datering, interpretatie en onderlinge samenhang van sporen.

Ruimtelijke evaluatie : De erkende archeoloog moet eventueel aanwezige archeologische waarden zodanig onderzoeken dat hij een uitspraak kan doen over de ruimtelijke spreiding van een of meerdere archeologische vindplaatsen in het plangebied.

Opmerking:

Het volledige vervolgtraject is afhankelijk van de resultaten van het vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van een proefsleuvenonderzoek. Volgens de Code van de Goede Praktijk (8.4 en verder) kan een volgende stap in het vervolgtraject pas in detail worden uitgeschreven nadat de resultaten van een voorgaande stap in het vooronderzoek beschikbaar en bekrachtigd zijn (akte van genomen).

Personeel

Het proefsleuvenonderzoek dient te worden uitgevoerd door een erkend archeoloog samen met een assistent-archeoloog, beiden met de nodige ervaring en kennis van landelijk gelegen terreinen in de Kempen.

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van goede Praktijk: Er wordt niet verwacht dat afwijkingen van de Code van Goede Praktijk zich zullen/kunnen voordoen.

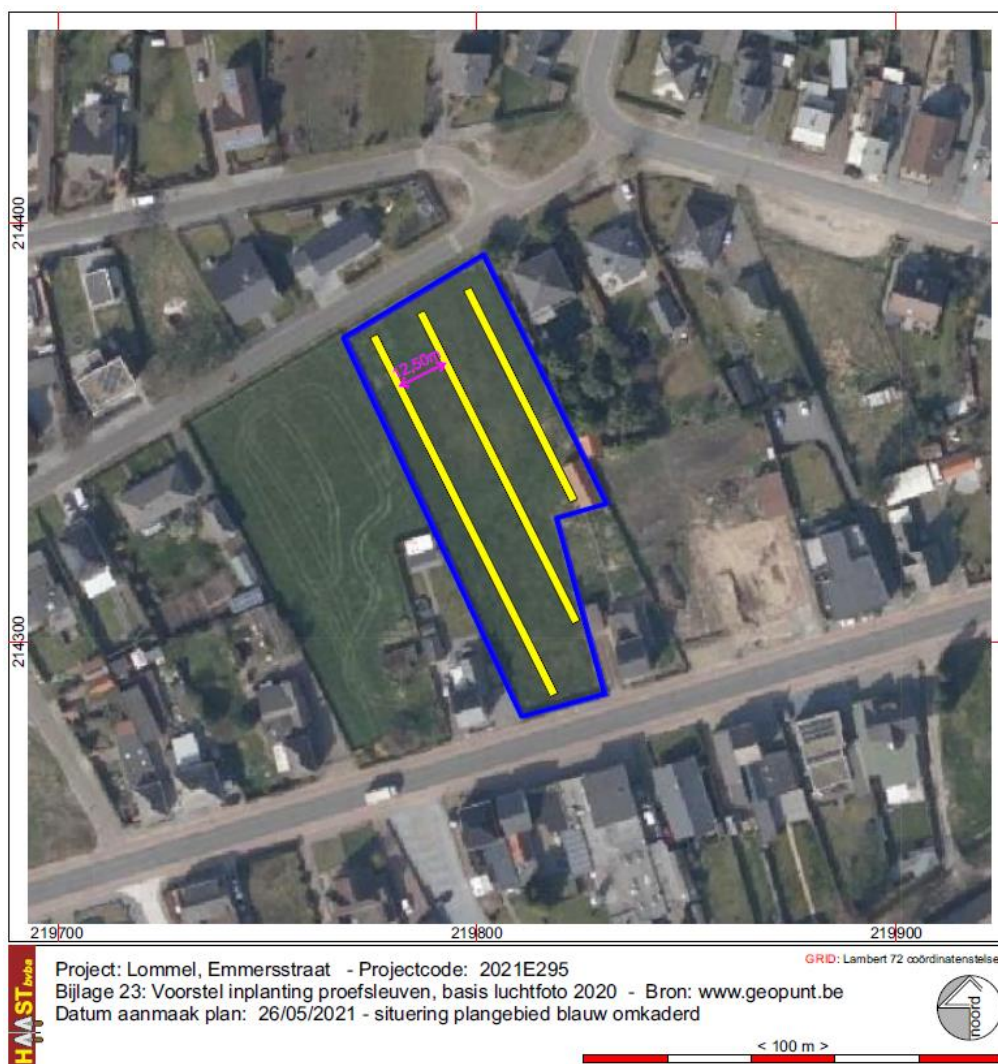

Fig. 4: Voorstel van inplanting van proefsleuven

5. Lijst van de afbeeldingen

COVERFOTO: Luchtfotomozaïek 2013-2015 van het projectgebied © geopunt.be

Fig. 1: Bounding Box

Fig. 2: Situering van het onderzoeksgebied op het kadasterplan, situatie 2021 (cadgis viewer grand public)

Fig. 3: verstoorde zone

Fig. 4: Voorstel van inplanting van de proefsleuven